



Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
YVES'A BOTA
przedstawiona w dniu 17 maja 2017 r.¹

Sprawa C-171/16

Trayan Beshkov
przy udziale:
Sofiyska rayonna prokuratura

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Sofiyski Rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii, Bułgaria)]

Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Decyzja ramowa 2008/675/WSiSW –
Uwzględnianie między państwami członkowskimi wcześniejszych wyroków skazujących –
Pojęcie nowego postępowania karnego – Niedopuszczenie przez państwo członkowskie, które wszczęło
nowe postępowanie karne, zmiany sposobu wykonania wcześniej orzeczonej kary

1. W niniejszej sprawie Trybunał po raz pierwszy ma dokonać wykładni przepisów decyzji ramowej Rady 2008/675/WSiSW z dnia 24 lipca 2008 r. w sprawie uwzględniania w nowym postępowaniu karnym wyroków skazujących zapadłych w państwach członkowskich Unii Europejskiej².
2. Mówiąc dokładniej, sąd odsyłający zwrócił się do Trybunału o wyjaśnienie pojęcia „postępowania karnego” w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej decyzji ramowej. Sąd odsyłający zastanawia się w istocie, czy pojęcie to obejmuje postępowanie prowadzone w przedmiocie wykonania kary orzeczonej przez sąd państwa członkowskiego, w ramach którego należy wziąć pod uwagę wcześniejszy wyrok skazujący wydany przez sąd innego państwa członkowskiego.
3. Ponadto sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy przepis ten stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu takiemu jak uregulowanie rozpatrywane w postępowaniu głównym, które przewiduje, że wniosek o uwzględnienie wcześniejszego wyroku skazującego wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego nie może pochodzić bezpośrednio od osoby skazanej.
4. Wreszcie pytanie trzecie postawione przez sąd odsyłający dotyczy konkretnych warunków uwzględnienia przez sąd krajowy wcześniejszego wyroku skazującego wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego, w przypadku gdy orzeczona w tym wyroku kara została już w całości wykonana.
5. W niniejszej opinii wyjaśnię najpierw, że moim zdaniem orzeczenie sądowe wydane przez sąd innego państwa członkowskiego przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości nie podlega uprzedniemu uznaniu zgodnie z procedurą szczególną, taką jak procedura przewidziana w Nakazatelno-protsesualen kodeks (bułgarskim kodeksie karnym), w celu uwzględnienia go zgodnie z przepisami decyzji ramowej 2008/675 w nowym postępowaniu karnym toczącym się w państwie członkowskim.

¹ Język oryginału: francuski.

² Dz.U. 2008, L 220, s. 32.

6. Przedstawię następnie powody, dla których uważam, że art. 3 ust. 1 decyzji ramowej 2008/675 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „postępowania karnego” obejmuje w rozumieniu tego przepisu postępowanie prowadzone w przedmiocie wykonania kary orzeczonej przez sąd państwa członkowskiego, w ramach którego należy wziąć pod uwagę wcześniejszy wyrok skazujący wydany przez sąd innego państwa członkowskiego. Proponuję też Trybunałowi, by orzekł, że przepis ten należy interpretować w ten sposób, iż wniosek o uwzględnienie wcześniejszego wyroku skazującego wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego może pochodzić bezpośrednio od osoby skazanej.

7. Wyjaśnię następnie, dlaczego moim zdaniem art. 3 ust. 1 i 3 tej decyzji ramowej należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu takiemu jak uregulowanie rozpatrywane w postępowaniu głównym, które przewiduje, że sąd krajowy w ramach nowego postępowania karnego dokonuje rewizji już wykonanej kary orzeczonej przez sąd innego państwa członkowskiego dla celów wymierzenia łącznej kary pozbawienia wolności, obejmującej karę orzeczoną w tym innym państwie członkowskim.

8. Wreszcie uważam, że w celu zapewnienia skuteczności (effet utile) wspomnianej decyzji ramowej sąd krajowy powinien w razie potrzeby, zgodnie z warunkami i ograniczeniami ustanowionymi przez ów akt, zastosować przepisy art. 3 ust. 1, 3 i 5 tej samej decyzji ramowej, interpretowane w związku z jej motywami 8 i 9.

I. Ramy prawne

A. Prawo Unii

9. Motyw 1 decyzji ramowej 2008/675 wskazuje na to, że cel utrzymania i rozwoju przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości wymaga, aby informacje dotyczące wyroków skazujących wydanych w państwach członkowskich mogły być uwzględniane poza państwem członkowskim skazania, zarówno w celu zapobiegania nowym przestępstwom, jak i w toku nowego postępowania karnego.

10. Motywy 8 i 9 decyzji ramowej przewidują:

„(8) Jeżeli w trakcie postępowania karnego toczącego się w państwie członkowskim dostępne są informacje na temat uprzedniego wyroku skazującego zapadłego w innym państwie członkowskim, w miarę możliwości należy nie dopuszczać do tego, by dana osoba była traktowana w mniej korzystny sposób niż gdyby uprzedni wyrok skazujący był wyrokiem krajowym.

(9) Artykuł 3 ust. 5 powinien być interpretowany między innymi zgodnie z motywem 8, w tym sensie, że jeżeli sąd krajowy w nowym postępowaniu karnym, uwzględniając wyrok zapadły uprzednio w innym państwie członkowskim, uzna, że nałożenie kary w pewnym wymiarze w granicach określonych przez prawo krajowe byłoby niewspółmiernie surowe w stosunku do sprawcy, zważywszy na jego położenie, i jeżeli cel kary może zostać osiągnięty za pomocą niższego wyroku, sąd krajowy może obniżyć odpowiednio wymiar kary, jeżeli taka możliwość miałaby miejsce w przypadkach czysto krajowych”.

11. Artykuł 2 tej decyzji ramowej stanowi, co następuje:

„Na użytek niniejszej decyzji ramowej »wyrok skazujący« oznacza każde prawomocne orzeczenie sądu właściwego w sprawach karnych uznające daną osobę za winną popełnienia przestępstwa”.

12. Zgodnie z art. 3 decyzji ramowej 2008/675:

„1. Każde państwo członkowskie dopilnowuje, by w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko danej osobie uwzględnione zostały uprzednie wyroki skazujące zapadłe wobec tej samej osoby w innych państwach członkowskich i dotyczące innych zdarzeń – które to wyroki są znane dzięki stosownym instrumentom wzajemnej pomocy prawnej lub instrumentom wymiany informacji pochodzących z rejestrów karnych – w zakresie, w jakim zgodnie z prawem krajowym uwzględniane są uprzednie krajowe wyroki skazujące, oraz by wiązały się z nimi skutki prawne równoważne skutkom wiążącym się z uprzednimi krajowymi wyrokami skazującymi.

2. Przepisy ust. 1 mają zastosowanie do postępowania przygotowawczego, sądowego i wykonawczego, w szczególności w odniesieniu do mających zastosowanie przepisów postępowania, w tym przepisów dotyczących zatrzymania, kwalifikacji przestępstwa, rodzaju i wymiaru kary oraz przepisów dotyczących wykonania orzeczenia.

3. Uwzględnienie uprzednich wyroków skazujących zapadłych w innych państwach członkowskich przewidziane w ust. 1 nie skutkuje naruszeniem, uchyleniem ani rewizją ze strony państwa członkowskiego prowadzącego nowe postępowanie uprzednich wyroków skazujących ani jakichkolwiek decyzji związanych z ich wykonaniem.

4. Zgodnie z ust. 3 przepisy ust. 1 nie mają zastosowania w zakresie, w jakim uwzględnienie uprzedniego wyroku skazującego – gdyby był on krajowym wyrokiem skazującym, który zapadł w państwie członkowskim prowadzącym nowe postępowanie – skutkowałoby, zgodnie z prawem krajowym tego państwa członkowskiego, naruszeniem, uchyleniem lub rewizją uprzedniego wyroku skazującego lub jakichkolwiek decyzji związanych z jego wykonaniem.

5. Jeżeli przestępstwo, w którego sprawie toczy się nowe postępowanie, zostało popełnione, zanim zapadł uprzedni wyrok skazujący lub zanim został on w pełni wykonany, ust. 1 i 2 nie skutkują zobowiązaniem państw członkowskich do stosowania przepisów krajowych dotyczących wydawania wyroków, których zastosowanie do zagranicznych wyroków skazujących skutkowałoby ograniczeniem dla sędziego przy wydawaniu wyroku w nowym postępowaniu.

Państwa członkowskie dopilnowują jednak, by ich sądy mogły w inny sposób uwzględniać w takich sprawach uprzednie wyroki skazujące zapadłe w innych państwach członkowskich”.

B. Prawo bułgarskie

13. Zgodnie z art. 8 ust. 2 Nakazatelen kodeks (kodeksu karnego), w brzmieniu obowiązującym od dnia 27 maja 2011 r. (zwanego dalej kodeksem karnym) prawomocny wyrok skazujący wydany w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej w odniesieniu do czynu, który stanowi przestępstwo zgodnie z tym kodeksem, uwzględnia się w każdym postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko tej samej osobie w Bułgarii.

14. Artykuł 23 ust. 1 owego kodeksu stanowi, że gdy jeden czyn wypełnia znamiona kilku przestępstw lub gdy jedna osoba popełniła kilka odrębnych przestępstw, przed wydaniem prawomocnego wyroku skazującego w odniesieniu do któregośkolwiek z nich sąd, po określeniu kary za każde z przestępstw odrębnie, wymierza najsurowszą karę.

15. Zgodnie z art. 25 ust. 1 i 2 wspomnianego kodeksu przepisy art. 23 stosuje się także wówczas, gdy osobę skazano na podstawie odrębnych wyroków. Ponadto jeśli karę wymierzoną w którymś z wyroków odbyto w całości lub w części, zalicza się ją na poczet kary łącznej, gdy jest tego samego rodzaju co wymierzona kara łączna.

16. Artykuł 24 kodeksu karnego przewiduje również, że jeśli wymierzone kary są tego samego rodzaju, jak ma to miejsce w niniejszej sprawie, sąd może podwyższyć karę łączną o połowę, nie przekraczając jednak dwóch górnych granic, a mianowicie: po pierwsze, sumy kar określonych w odniesieniu do każdego z przestępstw tego rodzaju, a po drugie i w każdym przypadku, górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego w odniesieniu do najsurowszej z tych kar.

17. Artykuł 4 ust. 2 Nakazatelno-protsesualen kodeks (kodeksu postępowania karnego), w brzmieniu obowiązującym w 2010 r., stanowi, że prawomocny wyrok wydany przez sąd innego państwa i nieuznany w trybie określonym w bułgarskim prawodawstwie nie podlega wykonaniu przez organy Republiki Bułgarii. Ustęp 3 tego artykułu precyzuje, że ust. 2 nie ma zastosowania, gdy inaczej stanowi umowa międzynarodowa, której stroną jest Republika Bułgarii i która została ratyfikowana, ogłoszona i weszła w życie.

18. W części poświęconej uznawaniu i wykonywaniu kar orzeczonych przez sąd zagraniczny art. 463 tego kodeksu stanowi, że organy bułgarskie uznają i wykonują prawomocny wyrok wydany przez zagraniczny sąd, gdy zgodnie z prawem bułgarskim czyn, którego dotyczy wniosek, stanowi przestępstwo według prawa bułgarskiego i jego sprawca może ponieść odpowiedzialność karną; gdy wyrok został wydany zgodnie z zasadami określonymi w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., oraz w załączonych do niej protokołach, których stroną jest Republika Bułgarii; gdy sprawca nie został skazany za przestępstwo, które uznaje się za polityczne lub za związane z przestępstwem popełnionym z pobudek politycznych, ani za przestępstwo wojenne; gdy w odniesieniu do tego samego sprawcy i tego samego przestępstwa Republika Bułgarii nie uznała wyroku innego zagranicznego sądu; gdy wyrok nie jest niezgodny z podstawowymi zasadami bułgarskiego prawa karnego i karnoprocesowego.

19. Artykuł 466 ust. 1 tego kodeksu stanowi, że orzeczenie, w którym uznano wyrok zagranicznego sądu, ma moc wyroku wydanego przez sąd bułgarski.

II. Stan faktyczny

20. Wyrokiem wydanym w dniu 13 grudnia 2010 r. przez Landesgericht Klagenfurt (sąd okręgowy w Klagenfurcie, Austria) T. Beshkov, obywatel bułgarski, został skazany za paserstwo popełnione na terytorium austriackim w dniu 14 listopada 2010 r. na karę 18 miesięcy pozbawienia wolności, w tym sześciu miesięcy bezwzględnego pozbawienia wolności i 12 miesięcy w zawieszeniu, z nałożeniem obowiązków na skazanego, na okres próby wynoszący 3 lata.

21. Sąd odsyłający zaznacza, że część kary bezwzględnego pozbawienia wolności w wymiarze sześciu miesięcy wykonano w okresie od 13 grudnia 2010 r. do 14 maja 2011 r., po zaliczeniu tymczasowego aresztowania T. Beshkova na poczet tej kary. W dniu 14 maja 2011 r. rozpoczął bieg okres próby wynoszący trzy lata.

22. Wyrokiem wydanym w dniu 29 kwietnia 2013 r. przez Sofijski Rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii, Bułgaria) T. Beshkov został skazany na karę pozbawienia wolności jednego roku za popełnienie w dniu 19 listopada 2008 r. w Sofii czynów zakwalifikowanych jako lekkie naruszenie czynności narządu ciała wraz z rozstrojem zdrowia w następstwie czynu o charakterze chuligańskim.

23. Ponieważ T. Beshkov jest poszukiwany przez władze bułgarskie, kara ta nie została jeszcze wykonana.

24. W dniu 14 maja 2015 r. Sofijski Rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii) otrzymał wniosek złożony przez T. Beshkova, przesłany za pośrednictwem jego pełnomocnika procesowego, w którym wnosi on o zastosowanie art. 23 ust. 1 i art. 25 ust. 1 kodeksu karnego. Ubiega się on o to, aby w celu wykonania kary orzeczonej wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2013 r. została mu wymierzona łączna kara pozbawienia wolności, odpowiadająca najcięższej spośród kar wymierzonych mu przez sądy bułgarski i austriacki.

25. Ponieważ jedna z kar została wymierzona przez sąd zagraniczny, sąd odsyłający zastanawia się nad tym, czy powinien uprzednio uznać wyrok sądu austriackiego, czy też może lub wręcz powinien przychylić się do wniosku T. Beshkova na podstawie decyzji ramowej 2008/675.

III. Pytania prejudycjalne

26. Powziawszy wątpliwości co do wykładni, jaką należy nadać prawu Unii Europejskiej, Sofijski Rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1. Jak należy interpretować pojęcie »nowego postępowania karnego« zawarte w decyzji ramowej Rady 2008/675 – czy to postępowanie musi być związane z ustaleniem ponoszenia winy za popełnione przestępstwo, czy też dopuszczalne jest, aby chodziło o postępowanie, w ramach którego zgodnie z krajowym prawodawstwem drugiego państwa członkowskiego wymierzona uprzednio na mocy orzeczenia sądu kara powinna absorbować inną sankcję lub być z nią połączona lub, odpowiednio, czy należy orzec o jej odrębnym odbyciu?
2. Czy art. 3 ust. 1 w związku z motywem 13 decyzji ramowej 2008/675 należy interpretować w ten sposób, że dopuszcza on krajowe uregulowanie prawne, w którym przewidziano, że procedura – niezbędna przy uwzględnieniu uprzedniego wyroku wydanego w innym państwie członkowskim – nie może zostać wszczęta przez skazanego, a jedynie przez państwo członkowskie, w którym wydano uprzedni wyrok, lub odpowiednio przez państwo członkowskie, w którym prowadzone jest nowe postępowanie karne?
3. Czy art. 3 ust. 3 decyzji ramowej 2008/675 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, aby państwo prowadzące nowe postępowanie karne zmieniło sposób wykonania kary wymierzonej w państwie członkowskim, w którym wydano uprzedni wyrok, w tym także w wypadkach, w których zgodnie z krajowym prawodawstwem drugiego państwa członkowskiego wymierzona w uprzednim orzeczeniu sądu kara powinna absorbować inną sankcję lub być z nią połączona lub, odpowiednio, należy orzec o jej odrębnym odbyciu?”.

IV. Moja analiza

27. Sąd odsyłający zadaje pytanie – nawet jeżeli nie włącza go formalnie do opisu pytań – czy wyrok wydany przez Landesgericht Klagenfurt (sąd okręgowy w Klagenfurcie) musi być uprzednio uznany jako wyrok zagraniczny zgodnie z procedurą szczególną przewidzianą w art. 463 Nakazatelno-protsesualen kodeks.

28. Istotny charakter tego pytania skłania mnie do włączenia go do mojej analizy w ramach klasycznej praktyki przeformułowania.

29. W sposób oczywisty narzuca się tu, jak mi się wydaje, odpowiedź przecząca.

30. Ponieważ Austria i Bułgaria są członkami przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, w odniesieniu do przepływu i wykonywania orzeczeń sądowych w tej przestrzeni powinna być stosowana zasada wzajemnego uznawania, zgodnie z zasadami wynikającymi z będących w mocy aktów prawodawczych z uwzględnieniem ich interpretacji dokonanej przez Trybunał. W związku z tym należy przypomnieć, że według linii orzeczniczej zapoczątkowanej w wyroku z dnia 11 lutego 2003 r., *Gözütok i Brügge*³ wzajemne uznawanie skutkuje tym, że sąd państwa członkowskiego powinien uznać orzeczenie sądu innego państwa członkowskiego, tak jak gdyby było ono jego własnym, nawet jeśli jego prawo krajowe prowadziło do innego rozstrzygnięcia.

31. Jeśli chodzi o decyzję ramową 2008/675, która w motywie 2 sama odnosi się do zasady wzajemnego uznawania, należy stwierdzić, że takie uprzednie uznanie byłoby sprzeczne nie tylko z brzmieniem tej decyzji ramowej, która w żaden sposób nie wymaga takiej formalności, lecz również z zasadami przypominanymi w poprzednim punkcie.

32. Po omówieniu tego pytania należy wrócić do pytań przedstawionych Trybunałowi w niniejszej sprawie, które odnoszą się do jednej z najbardziej technicznych, a w konsekwencji najbardziej skomplikowanych dziedzin prawa karnego i postępowania karnego, a mianowicie prawa normującego kary.

33. Dokładniej rzecz ujmując, problemy podniesione przez sąd odsyłający dotyczą wdrożenia decyzji ramowej 2008/675 przewidującej uwzględnienie przez sądy państwa członkowskiego orzeczeń wydanych w sprawach karnych w innym państwie członkowskim.

34. Obowiązek ich uwzględnienia jest jednym z bezpośrednich skutków istnienia przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, którą Unia zapewnia swoim obywatelom.

35. Konkretna realizacja zasad tej przestrzeni wymaga, aby ustawodawstwa i praktyki krajowe mogły wspólnie funkcjonować, w ten sposób, aby nie prowadziło to do powstawania niezgodności stojących na przeszkodzie nie tylko wzajemnemu uznawaniu, ale także zwykłej i bieżącej współpracy sądowej. W przeciwnym razie doszłoby albo do powstania terytoriów, na których przestępcy mieliby pewność znalezienia schronienia i gdzie byliby chronieni przed nakazami aresztowania lub wykonania kar orzeczonych zgodnie z prawem w innych państwach członkowskich, albo do traktowania sytuacji identycznych w różny sposób w zależności od tego, czy przestępstwo lub przestępstwa zostały popełnione z jednej, czy z drugiej strony rzeki tworzącej jedną z tych granic, które przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości ma właśnie co do zasady znieść⁴.

36. Samo bowiem pojęcie jednolitej przestrzeni w dziedzinie prawa karnego musi uwzględniać rzeczywistość czynów dokonywanych przez przestępców oraz wspólnych reguł stosowanych przez sądy krajowe, które stanowią zasady ogólne prawa normującego kary.

37. Przestępcy przemieszczają się w jednolitej przestrzeni, tak jak i uczciwi obywatele przemieszczają się na terytorium państw członkowskich. W państwach tych, jak i w całej Unii, mogą dopuszczać się czynów pojedynczych bądź ciągu czynów. Przepisy krajowe inaczej regulują te pierwsze, a inaczej te drugie. Ciąg czynów stanowi, mówiąc ogólnie, albo recydywę specjalną, albo recydywę ogólną, albo realny zbieg przestępstw.

38. Recydywa specjalna z prawnego punktu widzenia następuje wtedy, gdy po prawomocnym skazaniu w trybie karnym – a fortiori po wykonaniu kary – przestępca dopuszcza się nowego przestępstwa, identycznego z poprzednim lub uznanego za takie przez ustawę.

3 C-187/01 i C-385/01, EU:C:2003:87.

4 B. Pascal, „Vérité en deçà des Pyrénées, erreur au-delà, plaisante justice qu'une rivière borne”, *Pensées*, 1970.

39. Recydywa ogólna jest porównywalna do szczególnej, z jedną istotną różnicą – mianowicie w przypadku recydywy ogólnej przestępstwo lub przestępstwa następujące po pierwszym skazaniu nie cechują się podobieństwem wskazanym w poprzednim punkcie.

40. Natomiast realny zbieg przestępstw stanowią przestępstwa popełnione w taki sposób, że popełnienie czynów przestępnych nie zostało przedzielone w czasie prawomocnym wyrokiem skazującym.

41. Wystąpienie recydywy specjalnej prowadzi do podwyższenia górnej granicy ustawowego zagrożenia karą w odniesieniu do późniejszego przestępstwa. Do tego dochodzi możliwość odwieszenia wcześniej orzeczonej kary, a także ewentualna niemożność uzyskania niektórych rodzajów złagodzenia kary, takich jak zawieszenie jej wykonania. Owo zaostrenie wynika z założenia, iż poprzez pierwsze skazanie przestępca co najmniej uświadomił sobie, że wymierzona kara za przestępstwo jest realna, że może być dla niego dotkliwa i ponieważ był to pierwszy raz, skorzystał być może ze złagodzenia kary lub innych środków, co stanowiło dla niego szansę poprawy i podążania od teraz drogą zgodną z prawem. W tym kontekście recydywa szczególna jest objawem zakorzenienia się w przestępczości, ponieważ później popełnione zostaje powtórnie takie samo przestępstwo, które uzasadnia silniejszą reakcję społeczną.

42. Recydywa ogólna odzwierciedla niższy stopień zakorzenienia się w określonym rodzaju przestępczości. Nie powoduje zatem wzrostu górnej granicy zagrożenia karą w odniesieniu do kolejnych przestępstw, niemniej jednak uzasadnia zastosowanie surowszych sankcji poprzez możliwość cofnięcia wcześniejszego zawieszenia lub uniemożliwienie uzyskania zawieszenia w przyszłości.

43. W przypadku realnego zbiegu przestępstw sytuacja jest odmienna. Ostrzeżenie sprzyjające uświadomieniu, jakim jest pierwszy wyrok skazujący, nie miało miejsca. Wielość przestępstw nie może więc mieć przedstawionego powyżej znaczenia, a co za tym idzie, reakcja społeczna nie może przybrać takiej samej postaci.

44. Niemniej jednak sąd ma do czynienia z wielością przestępstw, za które może teoretycznie wymierzyć tyle różnych kar, ile popełniono przestępstw. Konkretna sytuacja, z którą się styka, może mieć dwa aspekty; albo wszystkie popełnione czyny zostały objęte jednym postępowaniem dochodzeniowo-śledczym, albo też są przedmiotem odrębnych postępowań. W pierwszym przypadku sprawa zostanie rozstrzygnięta w jednym wyroku skazującym, natomiast w drugim przypadku należy ustalić, czy poszczególne orzeczone kary zostaną połączone, czy nie, a następnie ustalić, w jaki sposób sąd orzekający w sprawie stosowania kar może lub powinien połączyć swój wyrok z wyrokami wydanymi przez inny sąd.

45. Owe „inne” sądy mogą być organami tego samego państwa członkowskiego lub, co najmniej w części, różnych państw członkowskich. Właśnie takie zagadnienie rozpatrywane jest w postępowaniu głównym. Na szczęście w odniesieniu do tego delikatnego zagadnienia można już znaleźć wytyczne w ogólnych zasadach prawa normującego kary.

46. Wykonanie samej kary nie może bowiem ograniczać się do czynności zwykłego obliczenia liczby dni pozbawienia wolności. Oprócz kwestii godności, powiązanej z warunkami bytowymi osadzonych, wykonanie sankcji karnej musi również spełniać wymogi funkcji, jakie powinna pełnić kara.

47. Przypominam, że funkcja kary, mimo że nie została jako taka wyrażona ani w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, ani w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, niesie przecież ze sobą koncepcję stosunków międzyludzkich w społeczeństwie, jak też koncepcję zdolności jednostki do poprawy i reintegracji ze społeczeństwem.

48. Pierwotnie postrzegana jako zemsta, kara ewoluowała w kierunku sankcji postrzeganej najpierw jako odpłata, następnie jako naprawienie krzywdy, a wreszcie, zgodnie z jej nowoczesną koncepcją, jako sposób na resocjalizację skazanego. Powrót do czynów przestępnych bezpośrednio przywodził pod rozwagę zagadnienie możliwości zapobieżenia recydywie. Bardzo szybko okazało się, że odosobnienie przestępcy, jakim jest kara pozbawienia wolności, mimo że nieuniknione w wielu przypadkach, nie pozwala zapobiec recydywie, lecz przeciwnie, może jej sprzyjać. W ten sposób rozwinięta została funkcja resocjalizacyjna kary, która na etapie jej wykonania powiązana jest z podstawową zasadą indywidualizacji kary.

49. W przypadku gdy zachodzi realny zbieg przestępstw, co ma moim zdaniem miejsce w niniejszej sprawie, zasada indywidualizacji stanowi właśnie sedno problemu. Matematyczne dodanie wszystkich kar orzeczonych za czyny popełnione w okresie czasu, w którym nie wystąpiło żadne ostrzeżenie ani inna czynność, może najczęściej wydawać się nieproporcjonalne do osobowości przestępcy i okoliczności popełnienia czynów, a zatem niesprawiedliwe. Niesprawiedliwa kara najpewniej doprowadzi do sprzeciwu, a zatem do recydywy, a nie do naprawy. Takie właśnie jest uzasadnienie przyznanego sędziemu uprawnienia, aby w zakresie niezbędnej uznaniowej indywidualizacji kary i w granicach przewidzianych ustawą jak najlepiej połączyć sankcje mające zastosowanie do przestępstw popełnionych w danym okresie życia przestępcy.

50. Ponieważ sankcje te mogą być zróżnicowane, na przykład niektóre z nich mogą być krótkie, lecz bezwzględne, podczas gdy inne mogą być dłuższe, lecz orzeczone z zawieszeniem ich wykonania, któremu może ponadto towarzyszyć nałożenie obowiązków na skazanego itp., oznacza to, że sądowi przysługuje zakres uznania, który umożliwi mu dostosowanie przyjętego rozstrzygnięcia do wagi czynów, do okoliczności, w jakich zostały popełnione, i do osobowości przestępcy, w szczególności do jego wieku.

51. Ponadto, co się tyczy uwzględnienia i połączenia wyroków wydanych przez sądy w różnych państwach członkowskich, szczególne uregulowania, które mogą występować w systemach prawnych znajdujących zastosowanie, muszą również zostać uwzględnione, o ile nie prowadzą do zakwestionowania jedności, skuteczności i nadrzędności prawa Unii.

52. Decyzja ramowa 2008/675 wyraźnie potwierdza tę zasadę.

53. W motywach 4 i 5 tej decyzji ramowej jest jasno wskazane, że przepisy krajowe, które wiążą skutki tylko z wyrokami skazującymi wydanymi przez sądy krajowe, powinny zostać pominięte przez sąd. Motyw 5 owej decyzji ramowej nakłada bowiem na sądy państw członkowskich obowiązek wiązania z wyrokami skazującymi wydanymi przez sądy innych państw członkowskich Unii skutków, które przepisy prawa krajowego wiążą z wyrokami wydanymi przez sądy krajowe.

54. Wymóg ten jest wyraźnie powiązany z realizacją zasad przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, a za jej pośrednictwem z wzajemnym uznawaniem, które nie tylko wymaga uwzględnienia wyroku zagranicznego, ale również jego przestrzegania.

55. W związku z tym, gdy uwzględnia ów wcześniejszy wyrok zagraniczny, sąd orzekający po jego wydaniu nie może go zmieniać w taki czy inny sposób. Oznacza to oczywiście, że przy wykonywaniu własnego wyroku sąd orzekający jako ostatni nie może ani podwyższyć, ani obniżyć kary, ani nawet odwieść orzeczonego w wyroku ewentualnego zawieszenia wykonania kary. Artykuł 3 ust. 3 decyzji ramowej 2008/675 potwierdza tę zasadę.

56. Sąd krajowy orzekający jako ostatni musi jedynie powiązać z tym wyrokiem skutki, jakie wiązałyby się z wcześniejszym wyrokiem krajowym.

57. Po tych rozważaniach należy głębiej zbadać pytania postawione przez sąd odsyłający.

58. W tym względzie odpowiedzi, jakich należy udzielić na pytania pierwsze i drugie, nie wydają się sprawiać trudności.

59. Zgodnie z sytuacją opisaną w pierwszym pytaniu wszczęte postępowanie jest moim zdaniem w istocie postępowaniem o charakterze karnym, ze względu na kwestię, której dotyczy, a mianowicie wykonanie kary. Postępowanie może być karne, nawet jeśli nie jest poświęcone nowym czynnościom w zakresie ścigania karnego. W niniejszej sprawie rozpatrywane jest wykonanie kary – postępowanie posługujące się technikami i zasadami prawa karnego, a także realizujące jego szczególny cel i w ten sposób również objęte przysługującą mu autonomią. Zresztą gdyby prawodawca zamierzał ograniczyć stosowanie decyzji ramowej 2008/675 wyłącznie do ścigania karnego, z pewnością posłużyłby się węższym pojęciem „ścigania”, a nie ogólnym pojęciem „postępowania”.

60. Pragnę zauważyć w tym względzie, że pojęcie „postępowania karnego” jest zdefiniowane w art. 2 lit. b) decyzji ramowej 2009/315/WSiSW⁵ jako „postępowanie przygotowawcze, rozpraw[a] sądow[a] oraz wykonanie wyroku skazującego”. Ta decyzja ramowa oraz decyzja ramowa 2008/675 są ze sobą ściśle związane, ponieważ pierwsza z nich zmierza do ułatwienia wymiany między państwami członkowskimi pochodzących z rejestrów karnych informacji dotyczących osoby skazanej w państwie członkowskim, a druga z nich umożliwia wzięcie pod uwagę ujawnionych w ten sposób skazań. Pragnę zauważyć ponadto, że decyzja ramowa 2008/675 wielokrotnie odwołuje się do wykonania sankcji, co, jak mi się wydaje, zamyka dyskusję w tym względzie⁶.

61. W odniesieniu do drugiego pytania – zważywszy, że rzeczona decyzja ramowa odnosi się do wykonania oraz indywidualizacji sankcji, ta druga zasada wydaje mi się w sposób oczywisty wprowadzona zarówno w interesie społeczeństwa, jak i skazanego, co wystarcza do umożliwienia mu powoływania się na przepisy krajowe przewidujące uwzględnienie wcześniejszego wyroku skazującego wydanego w innym państwie członkowskim. Jeżeli kara ma realizować funkcję resocjalizacyjną, o której wspominałem, jest jasne, że te interesy są zbieżne – interes skazanego w powrocie na dobrą drogę i interes społeczeństwa, aby mieć jednego przestępcę mniej.

62. Zresztą przyznanie skazanemu takiego prawa nie jest niczym innym jak zastosowaniem zasady prawa do sądu, zważywszy w szczególności, że orzeczenie sądu może prowadzić do lepszej indywidualizacji kary.

63. Ponadto, jak wskazuje sąd odsyłający, bułgarskie prawo krajowe wyraźnie przewiduje prawo skazanego do wszczęcia postępowania przed sądem w celu określenia kary łącznej odpowiadającej najsurowszej z orzeczonych kar, w przypadku gdy wszystkie wyroki skazujące zostały wydane przez sądy krajowe. Odmówienie tego prawa skazanemu, któremu karę wymierzył sąd innego państwa członkowskiego, pozbawiłaby decyzję ramową 2008/675 wszelkiej skuteczności (effet utile), ponieważ wyłączną inicjatywę w tym względzie miałby prokurator, który może nie wiedzieć o wcześniejszych zagranicznych wyrokach skazujących, co zresztą ma miejsce w niniejszej sprawie, i którego bezczynność mogłaby pozbawić skazanego wszelkiej możliwości określenia kary łącznej. Ponadto z odmowy takiej wynikłaby w ramach przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości dyskryminacja między jednostkami znajdującymi się w podobnej sytuacji.

64. W związku z tym wyłączny charakter kompetencji prokuratora generalnego ma swoje źródło w prawie krajowym, z racji tego, że orzeczenie skazujące sądu zagranicznego powinno być przedmiotem uprzedniego uznania. Jak już podkreśliłem powyżej, zasada wzajemnego uznawania wymaga uznania wyroku skazującego wydanego w innym państwie członkowskim bez potrzeby dopełnienia jakichkolwiek formalności, a w szczególności bez uprzedniego wszczęcia postępowania w sprawie uznania, jak sugeruje sąd odsyłający.

5 Decyzja ramowa Rady z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie organizacji wymiany informacji pochodzących z rejestru karnego pomiędzy państwami członkowskimi oraz treści tych informacji (Dz.U. 2009, L 93, s. 23).

6 Zobacz w szczególności art. 3 ust. 2 tej decyzji ramowej.

65. Wreszcie naruszona w ten sposób zostałaby też zasada równoważności, na której również opiera się koncepcja decyzji ramowej 2008/675. W tych okolicznościach wydaje mi się, że przepisów prawa krajowego ustanawiające odmienne traktowanie po prostu nie należy stosować.

66. Pytanie trzecie sprawia więcej trudności. Jakie rozwiązania mogą znaleźć zastosowanie do sytuacji takiej jak sytuacja rozpatrywana w postępowaniu głównym? Przypomnę, że z definicji nie jest to ani sytuacja recydywy specjalnej, ani pojedyncze postępowanie dochodzeniowe lub śledcze.

67. W pierwszej kolejności – zwykła matematyczna kumulacja nie może być zaakceptowana jako rozwiązanie nadające się do przyjęcia, a to z powodów i ze względu na ogólne zasady omówione powyżej. Decyzja ramowa 2008/675, sama w sobie, zgodnie ze swym motywem 9 przyznaje sądowi, który prowadzi drugie postępowanie, swobodę niestosowania, jako automatycznego skutku uwzględnienia wcześniejszego wyroku, sankcji, która byłaby nieproporcjonalna, jeżeli sankcja mniej surowa nadal byłaby odpowiednia do celu kary.

68. W drugiej kolejności – sąd może skumulować orzeczone kary w granicach maksymalnego ustawowego zagrożenia w odniesieniu do najpoważniejszego z popełnionych przestępstw.

69. W trzeciej kolejności – sąd może uznać, że kara wymierzona jako pierwsza jest wystarczająca i orzec karę tego samego rodzaju i w tym samym wymiarze, wskazując, że kara ta obejmuje karę wymierzoną wcześniej. Jeżeli kara ta, mimo że orzeczona, nie została jeszcze wykonana, sąd prowadzący drugie postępowanie powinien skontaktować się ze swoim zagranicznym odpowiednikiem w celu uzyskania zapewnienia wykonania przez sąd zagraniczny kary orzeczonej wcześniej lub w celu wystąpienia o to, aby wykonanie tej kary zostało powierzone sądowi prowadzącemu drugie postępowanie, przy czym orzeczenie to tym razem musi zostać wydane zgodnie z zasadami ustanowionymi w decyzji ramowej 2008/909/WSiSW⁷.

70. W obydwu przypadkach integralność wyroku zagranicznego jest poszanowana, podobnie jak zachowana zostaje suwerenność sądu, który go wydał.

71. Do takich klasycznych przypadków, szeroko rozpowszechnionych w Unii, dochodzą inne, wynikające z przepisów szczególnych, obowiązujących w niektórych systemach krajowych.

72. Z informacji przedstawionych przez sąd krajowy wnioskuję, że taki przypadek ma właśnie miejsce w prawie bułgarskim.

73. W tym względzie możemy jedynie wyrazić żal, że rząd bułgarski, ani zresztą żaden inny rząd, nie uznał za stosowne wziąć udziału w rozprawie, co skłoniło Trybunał do odwołania rozprawy pierwotnie wyznaczonej. Zatem muszę kontynuować moje rozważania z zastrzeżeniem, że nie miałem możliwości szczegółowego wyjaśnienia tych ważnych zagadnień ani też skorzystania z analiz państw członkowskich, których sądy codziennie stykają się z tego rodzaju problemami.

74. Zatem w sytuacji takiej jak sytuacja opisana przez sąd odsyłający przepisy krajowe, jak się wydaje, charakteryzują się poniższymi cechami:

- Zobowiązanie sądu do orzeczenia kary łącznej, zazwyczaj kary surowszej z dwóch orzeczonych kar, ewentualnie zmodyfikowanej, w tym podwyższonej zgodnie z art. 24 kodeksu karnego.
- W świetle bułgarskiego prawa krajowego karą najsurowszą, mogącą stanowić karę łączną, jest kara w wymiarze 18 miesięcy pozbawienia wolności, z czego 12 miesięcy z warunkowym zawieszeniem wykonania kary, orzeczona przez Landesgericht Klagenfurt (sąd okręgowy w Klagenfurcie).

⁷ Decyzja ramowa Rady z dnia 27 listopada 2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności – w celu wykonania tych wyroków w Unii Europejskiej (Dz.U. 2008, L 327, s. 27).

– Zakaz wzięcia przez sąd pod uwagę kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, ponieważ ustawa krajowa zakazuje orzeczenia takiego środka ze względu na istnienie wcześniejszych skazań T. Beshkova, poza orzecznym przez Landesgericht Klagenfurt (sąd okręgowy w Klagenfurcie).

75. Wyciągam stąd następujące wnioski: uwzględnienie austriackiego wyroku skazującego do celów wykonania kary bułgarskiej prowadziłyby w okolicznościach opisanych powyżej do zmiany sposobu wykonania kary austriackiej, którą bułgarski sąd w ramach określania kary łącznej mógłby, na przykład, przekształcić w karę bezwzględnego pozbawienia wolności⁸.

76. Jednak decyzja ramowa 2008/675 zakazuje wyraźnie zmiany wyroku zagranicznego w ramach jego zwykłego uwzględnienia, jak wyjaśnia to zasada ustanowiona w art. 3 ust. 3 tej decyzji ramowej, która przewiduje, że uwzględnienie uprzedniego zagranicznego wyroku skazującego nie może prowadzić do jego rewizji, co miałyby miejsce w przypadku zastosowania bułgarskich przepisów krajowych.

77. Ustalenie to prowadzi do stwierdzenia, że bułgarski sąd krajowy nie może orzec połączenia kar zgodnie z przepisami swojego prawa krajowego. Wspomniana decyzja ramowa podlega bowiem zasadzie równoważności⁹. Zgodnie z tą zasadą uwzględnienie uprzednich wyroków skazujących zapadłych w innym państwie członkowskim jest obowiązkiem sądu krajowego, który orzeka w nowym postępowaniu karnym, jedynie w zakresie, w jakim takie uwzględnienie jest możliwe w sytuacji czysto wewnętrznej.

78. Dochodzę zatem do wniosku, że sąd bułgarski nie powinien uwzględniać wyroku skazującego wydanego przez Landesgericht Klagenfurt (sąd okręgowy w Klagenfurcie).

79. Połączenie tych kar nie jest więc zgodnie z moją analizą w żaden sposób możliwe, ponieważ zagadnienie to pojawiło się w odniesieniu do dwóch wyroków skazujących, z których jeden nie może zostać uwzględniony.

80. Wynika stąd konkretnie, że w rzeczywistości poza karą sześciu miesięcy więzienia już wykonaną w Austrii T. Beshkov będzie musiał odbyć orzeczoną w Bułgarii karę 12 miesięcy bezwzględnego pozbawienia wolności. Taka sytuacja mogłaby wydawać się sędziemu bułgarskiemu zbyt surowa.

81. Dlatego, biorąc pod uwagę funkcję kary, o której już wspomniałem powyżej, sąd krajowy będzie mógł skorzystać z możliwości, jaką daje mu decyzja ramowa 2008/675, by zapewnić stosowanie zasady indywidualizacji kary poprzez podjęcie kroków związanych z zasadą proporcjonalności.

82. Jak bowiem wynika z art. 3 ust. 5 wspomnianej decyzji ramowej, który powinien być interpretowany w świetle motywów 8 i 9 tej decyzji, jeśli niemożność zastosowania przez sąd krajowy przepisów prawa krajowego – co ma miejsce w niniejszej sprawie – zmuszałaby go do nałożenia zbyt surowej kary – co zdaje się wynikać z postawionego pytania – może on orzec karę mniej surową, jeśli uzna, że okoliczności popełnienia przestępstwa na to pozwalają, a realizacja celu kary pozostanie niezagrażona.

83. Konkretnie przypadki i rozwiązania, o których mowa powyżej, są w moim rozumowaniu jedynie przykładami, ponieważ w każdym wypadku to do sądu krajowego należy określenie sposobu wykonania kary bułgarskiej, zgodnie z jego prawem krajowym i w świetle zasad przewidzianych w decyzji ramowej 2008/675.

⁸ Przypominam tutaj moje zastrzeżenia przedstawione w pkt 73 niniejszej opinii.

⁹ Zobacz motywy 5–7 tej decyzji ramowej.

V. Wnioski

84. Mając na względzie całość powyższych rozważań, proponuję Trybunałowi, by na pytania prejudycjalne przedstawione przez Sofijski rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii, Bułgaria) odpowiedział następująco:

- 1) W celu uwzględnienia go, zgodnie z przepisami decyzji ramowej Rady 2008/675/WSiSW z dnia 24 lipca 2008 r. w sprawie uwzględniania w nowym postępowaniu karnym wyroków skazujących zapadłych w państwach członkowskich Unii Europejskiej, w nowym postępowaniu karnym toczącym się w państwie członkowskim orzeczenie sądowe wydane przez sąd innego państwa członkowskiego przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości nie podlega uprzedniemu uznaniu zgodnie z procedurą szczególną, taką jak procedura przewidziana w Nakazatelno-protsesualen kodeks (bułgarskim kodeksie karnym).
- 2) Artykuł 3 ust. 1 decyzji ramowej 2008/675 należy interpretować w ten sposób, że:
 - postępowanie prowadzone w przedmiocie wykonania kary orzeczonej przez sąd państwa członkowskiego, w ramach którego należy uwzględnić wcześniejszy wyrok skazujący wydany przez sąd innego państwa członkowskiego, jest postępowaniem karnym,
 - wniosek o uwzględnienie wcześniejszego wyroku skazującego wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego może pochodzić bezpośrednio od osoby skazanej.
- 3) Artykuł 3 ust. 1 i 3 tej decyzji ramowej 2008/675 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, aby uregulowanie krajowe takie jak uregulowanie rozpatrywane w postępowaniu głównym przewidywało, że sąd krajowy w ramach nowego postępowania karnego dokonuje rewizji kary orzeczonej przez sąd innego państwa członkowskiego, która została już wykonana, dla celów wymierzenia łącznej kary pozbawienia wolności, obejmującej karę orzeczoną w tym innym państwie członkowskim.
- 4) W celu zapewnienia skuteczności (effet utile) decyzji ramowej 2008/675 sąd krajowy powinien w razie potrzeby, zgodnie z warunkami i ograniczeniami ustanowionymi przez ów akt, zastosować przepisy art. 3 ust. 1, 3 i 5 tej decyzji ramowej, interpretowane w związku z jej motywami 8 i 9.